

повернення територій, а й реінтеграції та реконсолідації українських громадян, налагодження з ними діалогу, захисту їхніх прав та з'ясування потреб тощо.

Отже, проблема формування національних інтересів завжди була у центрі уваги дослідників. Але пріоритетність тих чи інших національних інтересів змінюється залежно від того, на якому етапі розвитку та функціонування знаходиться українська нація і які завдання стоять перед нею. Сьогодні одним із важливих завдань української нації є її реінтеграція та реконсолідація у єдиний національний простір. Від того, які механізми будуть задіяні у цьому процесі та на основі якої моделі національної ідентичності буде відбуватися зазначений процес, багато в чому залежить успішність результату.

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
2. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: монографія. К.: Текст, 2006. 600 с.
3. Медвідь Ф. М. Історія та теорія становлення системи національних інтересів: правові колізії. *Наукові записки ІПіЕнД імені І. Ф. Кураса НАН України*. 2008. № 42. С. 210-221.
4. Медвідь Ф. М., Буга Р. І. Національні інтереси України та їх пріоритети в умовах глобалізованого світу: небезпеки та загрози. *Наукові праці МАУП*. 2010. № 3 (26). С. 113-117.
5. Москальова Н. Концепції національного інтересу в науковій літературі. *Вісник Донецького національного університету. Серія «Політичні науки»*. 2016. № 1. С. 29-32.
6. Явір В.А. Реінтеграція: до проблеми визначення, суті та позиціонування у політиці України. *S.P.A.C.E (Society, Politics, Administration in Central Europe)*. 2017. № 6. С. 64-67.
7. Явір В. А. Етнополітична інтеграція та дезінтеграція у сучасному світі: політико-правовий концепт: монографія. К.: Логос, 2018. 468 с.

**Світлана
НІКОЛАЙЧУК**
суддя
Дніпропетровського
окружного
адміністративного
суду, доцент кафедри
адміністративно-
правових дисциплін
та публічного
управління
Дніпровського
державного
університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних
наук, доцент

**Олеся
АРТОУЗ**
суддя
Запорізького
окружного
адміністративного
суду

<https://orcid.org/0000-0003-0894-720X>

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

В умовах збройної агресії російської федерації проти України тема отримання грошової допомоги військовослужбовцям є однією з найважливіших у контексті правового забезпечення соціальних гарантій для осіб, які виконують обов'язки служби в Збройних силах України (далі – ЗСУ). Військова служба традиційно супроводжується значними фізичними та психологічними навантаженнями, що визначає необхідність забезпечення належного рівня соціальної підтримки для військовослужбовців, зокрема через систему грошових виплат.

Правова регламентація питань надання грошової допомоги військовослужбовцям України відображає не лише соціальну відповідальність держави, але й прагнення забезпечити стабільність і ефективність функціонування ЗСУ, а також підтримувати моральний дух військових. Водночас питання про те, яку суму необхідно виплачувати

військовослужбовцю, який, наприклад, помер у шпиталі внаслідок отриманих поранень або загинув у дорожньо-транспортній пригоді, виконуючи поїздку для доставки важливих компонентів, необхідних для бойових завдань підрозділу, є надзвичайно делікатним.

Так, у межах рішення Запорізького окружного адміністративного суду викладено чітке розмежування понять «смерть» і «загибель», а також пояснення, як ці терміни впливають на визначення розміру одноразової грошової допомоги (далі – ОГД). Відповідно у розглянутій справі суд наголосив, що терміни «загибель» і «смерть» тлумачиться по різному, хоча їхнім спільним результатом є припинення існування людини [1].

Відповідно «загибель» означає завершення життя через раптовий вплив зовнішніх факторів (вибух, постріл, удар, дія хімічних речовин), які є несумісними з життям і не залишають людині шансів на виживання. Натомість «смерть» характеризується припиненням життя внаслідок хвороб, що спричиняють порушення у функціонуванні внутрішніх органів, які підтримують життєдіяльність людини. Якщо такі порушення стали наслідком поранення (контузії, травми, каліцтва), отриманого під час захисту Батьківщини, розмір допомоги встановлено на рівні 15 000 000 гривень.

Принагідно зауважити, що ст. 1-1 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ (далі – Закон № 2011-ХІІ) встановлює, що правова основа соціального та правового захисту військовослужбовців і членів їхніх сімей базується на Конституції України та складається з цього Закону й інших нормативно-правових актів [2]. Відповідно до пп. 2 п. 1 ст. 3 Закону № 2011-ХІІ, сфера його дії охоплює, зокрема, членів сімей військовослужбовців, які загинули [2].

При цьому п. 1 ст. 16 Закону № 2011-ХІІ визначає, що одноразова грошова допомога (далі – ОГД) у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності надається військовослужбовцям, військовозобов'язаним і резервістам, які були призвані на навчальні (або перевірочні) чи спеціальні збори або проходили службу у військовому резерві. Ця виплата є гарантованою державою і призначається особам, які мають на неї право відповідно до положень цього Закону [2]. Згідно з пп. 1 п. 2 ст. 16 Закону № 2011-ХІІ, ОГД виплачується у разі загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з такими обов'язками, а також у разі смерті особи, звільненої з військової служби, протягом року після звільнення, якщо смерть настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва чи захворювання, пов'язаних із виконанням обов'язків військової служби [2].

Також слід зауважити, що частини 1, 6 і 9 ст. 16-3 Закону № 2011-ХІІ регламентують, що ОГД у випадках, передбачених пп. 1–3 п. 2 ст. 16 цього Закону, розподіляється рівними частками між усіма особами, які мають право на її отримання, на підставі їхньої особистої заяви або заяви їхніх законних представників. У разі відмови однієї з осіб, зазначених у ст. 16-1, від отримання ОГД або якщо особа не реалізувала своє право у встановлений п. 8 цієї статті строк, її частка розподіляється між іншими особами, які мають право на цю виплату. Виплата ОГД здійснюється незалежно від того, чи скористалася цим правом будь-яка інша особа, визначена ст. 16-1 Закону № 2011-ХІІ [2].

У п. 3 Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 року № 975 (далі – Порядок № 975), встановлено, що право на отримання ОГД виникає з дати смерті, зазначеної у свідоцтві про смерть військовослужбовця, військовозобов'язаного чи резервіста [3].

Відповідно до п. 4 Порядку № 975, ОГД призначається у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного чи резервіста, якщо смерть настала, зокрема, під час виконання обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з такими обов'язками [3]. Абз. 2 п. 5 Порядку № 975, аналогічно до положень Закону № 2011-ХІІ, зазначає, що у разі загибелі (смерті) військовослужбовця розмір ОГД становить 750-кратний прожитковий мінімум, встановлений законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому настала загибель (смерть) [2, 3].

Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги» від 29 липня 2022 року № 2489-ІХ (далі – Закон № 2489-ІХ) ст. 16-2 Закону № 2011-ХІІ доповнено частиною 3, яка встановлює, що розмір ОГД у разі загибелі

(смерті) військовослужбовця в період дії воєнного стану визначається Кабінетом Міністрів України. П. 1 розд. II «Прикінцеві положення» Закону № 2489-IX зазначає, що цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування, за винятком п. 3 розд. I, який набирає чинності з дня, наступного за днем опублікування, та застосовується з 24 лютого 2022 року [4].

У контексті військової агресії РФ проти України, 28 лютого 2022 року, на виконання Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» та Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 69/2022 «Про загальну мобілізацію», Кабінет Міністрів України ухвалив постанову від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їхнім сім'ям під час дії воєнного стану» (далі – Постанова № 168) [5, 6, 7]. Абз. 1 п. 2 Постанови № 168 (у редакції, чинній на момент звернення позивача із заявою про виплату допомоги) передбачає, що сім'ям загиблих осіб, зазначених у п. 1-1-2 цієї постанови, виплачується ОGD у розмірі 15 000 000 гривень, яка розподіляється рівними частками між усіма отримувачами, визначеними статтею 16-1 Закону № 2011-ХІІ, за винятком громадян російської федерації чи республіки білорусь, осіб, які постійно проживають на їхніх територіях, а також осіб, засуджених за державну зраду, колабораційну діяльність чи пособництво державі-агресору [7].

Особи, які мають право на ОGD відповідно до Постанови № 168, можуть реалізувати це право з дня його виникнення, яким вважається дата загибелі особи, зазначеної у п. 1-1-2 цієї постанови, у період дії воєнного стану, вказана у свідоцтві про смерть. Виплата ОGD також поширюється на сім'ї осіб, зазначених у п. 1-1-2 Постанови № 168, які померли внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва), отриманого під час дії воєнного стану в процесі захисту Батьківщини, участі у бойових діях чи забезпечення заходів із національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії, перебуваючи безпосередньо в районах їх проведення, зокрема на тимчасово окупованій російською федерацією території України чи між позиціями сил оборони та військ держави-агресора, не пізніше ніж через один рік після отримання поранення (контузії, травми, каліцтва). Ця норма доповнена абз. 6 п. 2 Постанови № 168 згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2022 року № 400 і застосовується з 24 лютого 2022 року [7].

Аналіз норм Постанови № 168 свідчить, що виплата ОGD у розмірі 15 000 000 гривень застосовується до сімей військовослужбовців у двох випадках: 1) у разі загибелі військовослужбовця; 2) у разі смерті військовослужбовця внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва), отриманого під час воєнного стану під час захисту Батьківщини, не пізніше ніж через один рік після такого поранення [7].

Отже, питання надання грошової допомоги військовослужбовцям є важливою складовою соціального захисту, особливо в умовах збройної агресії Росії проти України. У нормативно-правових актах, зокрема Законах України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25 березня 1992 року № 2232-ХІІ, «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ та Законі № 2011-ХІІ, застосовується термінологія «загибель (смерть)». Однак суд зазначає, що ці поняття не є тотожними у контексті визначення розміру ОGD під час дії воєнного стану. Розмір виплати у 15 000 000 гривень, передбачений Постановою № 168, застосовується виключно у період воєнного стану та лише у чітко визначених випадках – для сімей загиблих військовослужбовців і тих, хто помер внаслідок поранення (контузії, травми, каліцтва).

1. Рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 13.08.2024 у справі № 280/3845/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>.

2. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» №1702-IX (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>.

3. Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві : постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 р. № 975. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-%D0%BF#Text>.

4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо призначення і виплати одноразової грошової допомоги» від 29 липня 2022 р. № 2489-IX. Офіційний вісник України. 2022. № 68. Ст. 283.

5. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022 від 24.02.2022. URL: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-ukaz-prozaprovadzhennya-voennogo-stanu-73109>.

6. Указ Президента України “Про загальну мобілізацію” №65/2022 від 24.02.2022.URL: <https://www.president.gov.ua/documents/652022-41653>.

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>.

Андрій БАСКО

докторант Запорізького
національного університету
(м. Запоріжжя, Україна),
доктор філософії в галузі права

<https://orcid.org/0009-0007-9858-257X>

**ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ
ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Культурна сфера являє собою певну інституційну структуру, що складається з ряду важливих суспільних інститутів, в яких реалізуються культурні потреби, здійснюється культурна діяльність, відбувається виробництво і споживання культурних благ. Основним завданням України з моменту повномасштабного військового вторгнення росії 24 лютого 2022 р. і до сьогодні є акумулювання людських, матеріальних, в тому числі військових, ресурсів для звільнення території нашої держави. Водночас ще одним стратегічним напрямом публічного адміністрування є охорона культурної спадщини від руйнування та належне адміністративно-правове регулювання форм, засобів та способів забезпечення її збереження та відновлення.

У зв'язку з цим питання ефективного адміністративно-правового регулювання форм, засобів та способів забезпечення органами місцевого самоврядування збереження культурної спадщини в умовах воєнного стану обрано предметом представленого дослідження.

Органи місцевого самоврядування (далі – ОМС) є одними з основних суб'єктів державної політики у сфері охорони культурної спадщини. Цей напрям діяльності органів місцевого самоврядування як суб'єктів публічного адміністрування у сфері охорони культурної спадщини передбачений Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [1]. Однак слід констатувати, що основною проблемою правового регулювання чіткого розподілення повноважень органів публічної влади в цілому і ОМС зокрема щодо реалізації державної політики в сфері охорони культурної спадщини та й взагалі функціонування сфери культури є відсутність розмежування повноважень органів державної влади та ОМС в цій сфері в галузевих законах, як-от: «Про культуру», «Про охорону культурної спадщини», «Про музеї та музейну справу», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про народні художні промисли», «Про театри і театральну справу», які регулюють відносини у певних галузях сфери культури [2-7].

Водночас слід визнати, що законодавство в сфері культури невинно розвивається, так, на сьогодні прийнято низку законів, які регламентують окремі напрями цієї сфери в цілому і повноваження ОМС. Зокрема, значного оновлення у 2023 р. набув Закон України «Про охорону культурної спадщини» стосовно процедур обрання на конкурсних засадах керівників комунальних закладів культури та формування базової мережі закладів культури [8].

Здійснивши аналіз законодавчих актів, можна констатувати, що до повноважень органів місцевого самоврядування у сфері культури та охорони культурної спадщини належать:

1) створення і підтримка культурних закладів – місцеві ради відповідають за утримання бібліотек, музеїв, театрів, культурних центрів та інших закладів культури;

2) фінансування культурних заходів – органи місцевого самоврядування можуть виділяти кошти з місцевих бюджетів на проведення свят, фестивалів, виставок, концертів та інші культурні події;

3) збереження культурної спадщини – вони займаються охороною та збереженням місцевих пам'яток історії та культури, а також організацією реставраційних робіт;

4) підтримка творчих ініціатив – місцеві органи влади можуть надавати гранти та